

zeti, felszíni, éghajlati és nyelvi területének összeszögellésében fekszik,... nem egy nagyobb, egységes nép lakja, hanem kis népek csoportja. A központi medencét a magyarok, a peremfelvidéket a szlovákok, rutének, románok, szerbek, horvátok, szlovének és osztrák-németek. Ezek a népek földrajzilag egy nagy táj lakói, gazdaságilag éppen elhelyezkedésüknél fogva egymásra vannak utalva, művelődésben pedig rokonok. De helyes, szoros és állandó kapcsolatba csak a tájszervezés tudatosan felismert és irányított tárgyi összefüggései hozhatják őket, megfelelő és azonos társadalmi berendezkedés keretében (itt hiányzik a fogalmak konkretizálása!) Együttműködésüket csak ezen az alapon lehet elképzelni, sorsközösségük tudatát csak ez tarthatja fenn bennük.“

E megnyilatkozásból, mint általában az egész Apollo-gárda eddigi munkájából, — minden látszólagos jóhiszeműsége és jószándéka ellenére is — kitűnik, hogy merőben romantikus és polgári elgondolásról van szó. Tény az, hogy „Dunának, Oltnak egy a hangja“, amint azt Ady énekelte, de ma már világos előttünk az is, hogy a Mississipp-i partján élő népek bizonyos társadalmi osztálya éppenszóval embertelen viszonyok között él, mint például a rajnamenti vagy, hogy szorosan a kérdésnél maradjunk, a dunamelléki népek alsó néprétegei. Végül tehát a dunai népek együttműködésének kérdése: részletkérdés csupán és régen túlhaladott álláspont. Természetesen az együttműködésre szükség van és amint fentebb megjegyeztük, a felfelmenő osztályok az együttműködést meg is valósították, vagy azon vannak, hogy ez megtörténjék. Azonban a kérdést ki kell emelni elkülönített, szűk horizontok közé zárt helyzetéből és világméretűvé kell kiszélesíteni. Korunk gazdasági és társadalmi rendszerének nyomása ugyanis nemcsak a dunai népekre nehezedik bémitólag, hanem egyformán sújtja a világ minden néprétegét. Azért áll a kor vonalában az a széles hatósugarú, tág együttműködési keret, melynek megvalósításán munkálkodnak a világ négy táján.

O L I V É R U T J A I

Irta: REMENYIK ZSIGMOND (Budapest)

Az *Apocalipsis Humana* című gyűjtemény negyedik kötetét képezi „Az ember és a tetű“. Állatregény ez, egyben kritikája társadalmiasított és emberi állapotunknak. Főhőse Olivér, a jóindulatu és hiszékeny kis tetű, aki kalandos odisszeája alatt átéli nemcsak az ösvilág borzalmait, de kiábrándító betekintést is nyer az ember szánalomraméltó gondolati és anyagi világába. A következőkben a regény első feléből közlünk egy önálló részletet.

Amikor Olivér kinyitja szemét, első pillanatban azt hiszi, hogy téved, az áldásos, bozontos szőr helyett egy lukas zsákon fekszik, eltűnt a koszos kis kutya. A zsák még meleg a testétől, de ameddig a szem ellát, minden üres puszta. Hogy történhetett ez a katasztrófális szerencsétlenség. Nyilván a kiskutya addig fészkelődött a helyén, míg álmában ki nem rázta magából Olivért. A kis tetű kétségbeesetten futkos összevissza a zsákdarabon, helyzetének tehetetlenségében semmi sem bátorítja. Az elveszett paradicsom után futna, de tájékozatlan a világban, senki és semmi nem áll rendelkezésére, hogy megtalálja elkallódott boldogságát. A sors szeszélyeire van továbbra is bizva, meghúzza tehát a rongyos zsákdarabon magát és hangtalan bánatában elmerül.

Igy fekszik a palánk mellé ledobott zsákdarabon mindaddig, míg nem közeledik a kitaposott gyaloguton egy görbelábú, hosszulépésű ember, komisz pofával, nyakát vállalai közé húzva, kockás sapkával fején. Már messziről figyeli a rongyos zsákot, amikor melléje ér, szétnéz tájékozódva, lehajol és hóna alá kapja a zsákot. Ki ez az ember és mit akar egy ilyen szakadozott zsákkal? Walter fa és szénkereskedő ez, mindenki nagyon jól ismeri a környéken, éppugy, mint szenét és a fáját. Mit akar Walter szén és fakereskedő a zsákkal? Ostoba kérdés. Mit akarhat a zsákkal egy szén- és fakereskedő. Szenet és fát rakni bele, kihordatni a fával és szénnel telt zsákokat és zsebrevágni az értejáró összeget. Walter fa- és szénkereskedő élelmes ember, ahol a szeme, ott a keze, nem kell őt féltetni. Már viszi is hazafelé a zsákot, meg fogja egyszerűen fódóztatni, megrakatja fával, vagy szénnel, és magától jön a többi tovább.

A fakereskedő telepe egy hosszú, mély udvaron fekszik, minden oldalról magas tűzfalaktól védve. Védve, ez a jó szó, ez egy eleven fogalom, ami módfelett tetszik Walter fakereskedőnek éppugy, mint nejeinek. Az ő létük a fa- és szénkereskedelemtől függetlenül el sem képzelhető. Raktáraikban kupacokban áll a szén, apróra hasogatott fa és kint az udvaron oszlopokba rakott hasábfá. Walter fa- és szénkereskedő barátja az esőnek, a hidegnek, a télnek, ellensége a derült időnek, a nyárnak és a melegnek. Nyáron földig lógatja orrát, felnéz a derült égre és fájdalmasan sóhajt. Legjobban szeretné ezekben a gonosz nyári időkben megsemmisíteni a világot, erre azonban legjobb akarata mellett is képtelen. Száraz időben hosszú csövön megöntözi a fát, a meleg ugyanis kiszívja belőle a nedvességet és veszt sulyából az áru. Közeledik az ősz, megindul a vérkeringés ekkor Walter kereskedő ereiben, jön a tél, leesik az első hó, fagyni kezd éjszaka, Walter fakereskedőre még legjobb barátai se ismernek rá. Anyja se ismerne rá, anyja se, apja se, ha látnák dicsőséges fiukat. Még felesége is alig ismer rá, pedig ők már azután meglehetősen ismerik egymást. Ilyenkor Walter szénkereskedő arca csupa derű, szinte csöpög a szeretetreméltóságtól. Rohanva méri a fát és hajlongva fogadja a kuncaftokat. A kuncaftok amióta e világ fennáll, mindég bedőltek az efféle hajlongásnak, ki van ez próbálva, nem lehetne mondani, hogy Walter fa- és szénkereskedő volna, aki efféle hajlongásokkal rizikót vállal. A fakereskedő hajlong, a fakereskedő alkalmazottai mérik a fát és szenet, a fakereskedő neje pedig inkasszálja a pénzt. A világ pedig forog tovább.

— Miféle szemetet hozol már megint? — kérdi Walter fakereskedőt hitvесе, amint a kereskedő belép görbe lábával az udvarba. A kereskedő hitvесе kövér, feketehajú asszony, három szemölcsel arcán, és akkora szájjal, akár egy kitaposott papucs. „Jó lesz még ez a zsák csak meg kell foltoztatni,“ — válaszolja a fakereskedő. „Egy frászt!“ — mondja az asszony anélkül, hogy egy pillanatra is levonná két fürgeszemét a mázsáról, amellyel egyik alkalmazottuk kinlódik éppen. Nem kell csodálkozni ezen, már így beszél a fakereskedő hitvесе, beszél ő még ennél százszor különbiül is, legnagyobb ritkaság, hogy egy becsületes szó elhagyja a száját. Alacsony kis homloka bennülő szemei fölött bosszusan összeráncolódik, még elgondolni is rettenetes, hogy mi minden lakozhatik ez alacsony homlok mögött. „Gyula“ — kiáltja a fakereskedő hitvесе a mázsa körül piszmogó alkalmazottra, — „meddig kaparászik maga azon a mázsán? Ha nem siet, hát feneken rugom“, — mondja a fakereskedő hitvесе. Walter fa- és szénkereskedő hibátlanul találja e tónust, néma hallgatásával talán helyesli is azt. De próbáiná

ne helyeselni és meglátna mindjárt, hogy mi következik, ha kíváncsi lenne rá. De a fa- és szénkereskedő nem kíváncsi ember, ismeri ő ezt az életet, számára nem sok újdonságot tartogat már ez az élet. „Anyuka,“ — fordul hitveséhez, — „eriggy be a szobába és hagyd már itt ezt a miskulanciát.“

A fakereskedő neje távozik, annál is inkább, mert vevő fordul be a kapun. Walterné tiszta szívből utálja ugyan a vevőket, az ő esete az, aki elad. Az élet értelme a kereskedelem, ezt a szent ígét vallja Walter és Walterné, módfelett összehangolt lelkek ők, ismerik egymás gondolatát, mintha összebeszéltek volna. — „Gyula, szolgálja ki a vevőt“ — mondja a fakereskedő szigorúan. Ő maga a rongyos zsákot a sarokba dobja, a többi zsák fölé, megvakarja fehebuját sapkája alatt és bebujik ócska lécekből összetákoltszék irodájába és onnan csak az orrát dugja ki egy kis ablakon.

Olivér lassan kimászik a rongyok közül és lépihen a legfelső zsák tetején. Mindenféle értelmetlen dolgot látnak az ő szemei, por uszlik a levegőben és az általa belátható világot most szikkadó fa és porladó szén szaga tölti meg. Fáradtan bámulja az előtte mozgó szörnyeket, tevékenységük értelmét felfogni képtelen. Hogy üzletkötés folyik le előtte, arra még csak nem is gondol, honnan tudhatná Olivér, hogy mi az az üzlet. Soha meg nem tudná érteni például, hogy mi az az üzlet, mi az, hogy vevő és mi az, hogy eladó. Hatalmas kiterjedésű, kelletlenül mozgó alakzatokat lát csupán, még szerencse, hogy személyi kiterjedtségénél fogva csak észrevehetetlen szemlélője ennek a világnak, különben csunyán blamirozná magát. Ha megkérdeznék tőle, hogy a két szörnyeteg közül melyik az eladó és melyik a vevő, minden bizonytalanságba esne. Meg nem tudná érteni, hogy a jó ruhába öltözött az eladó és a rongyos a vevő. Észszerűtlen valami ez, a józan ész azt a következtetést vonná le természetesen, hogy a vevő az, aki jó ruhát visel, hisz annak van szüksége valamire és a rongyos az eladó, aki éppen nyomorúságos voltánál fogva kénytelen holmiját elkötyavetyélni. Olivárt azonban senki sem kérde meg semmiféle okból, nyugodtan szemléli tehát a rongyos zsák tetejéről Walter fakereskedő alkalmazottját, amint utalattal és megvetéssel hangjában faggatja kívánságai felől a vevőt.

Pedig a vevő, aki a fakereskedő alkalmazottja előtt áll, nem is egy igazi vevő. Csak egy vevőnek az alkalmazottja. Az igazi vevő a sarki fűszeres, aki sapkával fején a pult mögött áll és áhitattal szemléli polcokra felhalmozott áruinak tömegét. „Husz kiló fa és husz kiló szén“, — mondja a fűszeres kihordója a fakereskedő alkalmazottjának. Walter fakereskedő a kis ablakon át figyeli a két ember minden mozdulatát, nehogy titokban anyagi biztonságára törhessenek. „Gyula, mérje ki Fácán fűszeres uréknak a husz kiló fát és a husz kiló szenet“, — szól a fakereskedő az ablakon át alkalmazottjához. Gyula kelletlenül kiragad a sarokba dobott zsákok közül egyet, éppen azt, amelynek tetején üldögél szemlélődve Olivér, a kis tetű. „Fogja a zsákot“, — mondja Gyula a kihordó fiatalembernek, „azután menjen a pokolba, mert olyan büdös.“ Gyulának igaza van, a kifutó fiatalembernek szaga van. Kezein vastag rétegben van lerakodva a piszok, orrát állandóan tenyerével törölgeti és ruhájából csak úgy párolog a petróleum, a szilvaiz és a zsir szaga. „Maga is éppen kihordónak való egy fűszerboltba“, — mondja Gyula, miközben akár egy patikus, méricskéli a fát és a szenet. „Éppen így kell kinézni egy fűszerkihordónak!“ Walter fakereskedő nem elegendik bele a beszélgetésbe, áhitattal szemléli

alkalmazottját a kisablakon át. „Osodálom, hogy magát még nem rugták ki a fűszeresboltból“, — folytatja Gyula, — „hogy nem lázadtak fel a kuncsaftok és nem vonultak fel lármázva a fűszeresbolt elé, hogy tiltakozzanak a szaga ellen.“ A fűszereskihordó nem szól egy szót sem, hallgat. Ő maga nem is érzi a szagot, amely pedig letagadhatatlanul terjeng ruháiból. „Mérje a fát Gyula,“ — szól ki a kis ablakon Walter fakereskedő, — „magának semmi köze sincs az Elemér szagához. Mindenkinnek olyan szaga van, minőt szeret, különben is fogja be a száját, mert magának sincsen éppen valami finom illata. Ne rontsa maga az én kuncsaftjaimat, hallja.“ — mondja Walter fakereskedő szigorúan.

A fűszerességéd előkotorja zsebéből a pénzt és kifizeti a husz kiló fa és a husz kiló szén árát. Közben Walter fa- és szénkereskedő már számlát irt vonalozott papirosra, alákanyarintotta becses nevét és ráütötte a cégjelzéses pecsétet. Mit tagadjuk, ő is érzi a kihordó fiu szagát, ez a szag valóban nem kellemes. De manapság sok mindent eltűr az ember. Eltűr sok mindenféle keverék szagot, szint, meghallgat sok mindenféle hülye és ésszerűtlen beszédet, amit rendesebb időben hogy eltúrne, arról szó sem lehet. Walter fakereskedő is aláveti magát a szagok, szinek és szavak diktaturájának, „mindig ilyen volt a világ“, — szokta hangoztatni és ami ellen tiltakozik, az legfeljebb az adó, a fa árának a csökkentése és újabb faárusítási engedélyek kiadása az ő körzetén belül. „Fára mindig szükség van“, — szokta mondani, ugyanakkor hozzát teszi még, hogy „fűteni mindig kell,“ — s ez a kijelentés már szinte törvényszerűen hangzik. Walter fa- és szénkereskedő sincs megelégedve e világgal, e világ elnéző szellemével és szorgalmanságával ő sincsen megelégedve, egy olyan világról álmodozik ő, amelyben ismeretlen fogalom a fűtetlen lakás, mindenkit a törvény végrehajtó ereje kötelez fa- és szénvásárlásra, kulcs szerint megállapított mennyiségben. Egy olyan világról álmodozik, amelyben mindenkit, amennyiben nem vásárol egy bizonyos mennyiségű fát és szenet, bíróság elé állítanak és bebörtönöznek. „Fűteni kell“ — ez az igazság. Aki nem fűt, az a társadalom ellensége, akinek hideg a szobája, vagy egyáltalán nincs is szobája, az nem érdemel egyebet, mint börtönbüntetést és polgári jogainak elvesztését.

A fűszereskihordó vállára veti a zsákot és felviszi a fát és a szenet a fűszeresék lakására. Amint kirámolja a zsák tartalmát, kirázza a zsákot, Olivért nadrágja szárába hullatja. Már ilyen Elemér, ilyen Elemér és ilyen az ő szerencséje. Lassan lekászolódik az emeletről, bebujik egy kis ajtón és ott marad sokáig. Ezt a helyet szereti Elemér a legjobban ezen a világon, itt nem zavarja senkisének. Itt nem tesznek szemrehányást neki kibírhatatlan szaga miatt, e környezetben Olivér szaga még kimondottan illatnak mondható. Különböző papirlapok hevernek összegyűrve a földön, Elemér e papirlapokat mindig lelkiismeretesen elolvassa, és eképpen tájékozódik a világ folyásáról. Megnyugvást talál itt az ő lelke, amikor olvassa a betörésekről, utonállásokról, sikkasztásokról, valutásibólásokról, gyilkosságokról és kivégzésekről szóló híreket. „Tegnap megint agyonverték egy trafikost“, — olvassa a hírt Elemér és csurog a nyála. „Elemér“, — hangzik az ordítás végig a folyosón, Elemér lassan kimászik a kis bódéból, végigmegy a folyosón és benyit az üzletbe vezető ajtón.

Az ajtó fölött csengő lóg és ha valaki kinyitja az ajtót, megszólal a csengettyű. Ez a csengő Fácán fűszeres élő lelkiismerete, amely megszólal. Okos gondolat, zseniális találmány és kedves figyelem mindenki iránt, aki beteszi piszkos lábát az üzletbe. „Hol csavarog már

megint?“ — mondja Fácán fűszeres. „Felvittem a lakásba a fát“, — válaszolja Elemér és megtörli tenyerével csepegő orrát. „Ne beszéljen olyan sokat“, — mondja szigorúan Fácán fűszeres, „itt voltak Walteréktól, hogy vigye vissza a zsákokat, tőlük nem lehet ellopni semmit, azt üzenték. De előbb másszon fel a harmadik emeletre és vigye fel a megrendelést.“ Elemér hóna alá fogja a bevásárló kosarat, felmászik a harmadik emeletre Bulla választási ügynökéhez, bekopog és leteszi a konyha asztalra a kosarat. A konyhában áll pizsamában Bulla választási ügynök, ismert kortesvezér és előadást tart feleségének és cselédjének. „Ők nem tudták, de megmagyaráztam nekik, hogy eféle dolgot velem tenni nem lehet“, — mondja a választási ügynök. „Én csak felmegyek a képviselőhöz és máris tele van az ország mindenféle pletykával. Az a hiba, hogy a képviselőt senki sem ismeri igazán. A képviselő mindig megölel és kikéri tanácsaimat. Őt nem lehet mindenféle mesékkal megszédíteni, nagyon jól tudja, hogy egész életemben a légynek sem ártottam, egy kéményseprőt lőttem csak agyon menekülés közben, annak is meg volt az oka. A haza ellensége volt a kéményseprő“, — mondja suttogva a választási ügynök és jelentősen a két asszonyra tekint. Mindenki áhitatosan hallgat, semmi értelme ugyan e beszédnek, de ki merné ezt a választási ügynök szemébe mondani.

„Hát maga mit hozott barátom?“ — fordul a választási ügynök a kihordóhoz és kellemetlenül elfintorítja orrát. „Maga ilyen büdös? — kérdi hirtelen leplezetlenül. Elemér hallgat, akár a sir. Az ő végzetes szerencsétlensége az, hogy ebben a konyhában és nem a kis bódében találkozott össze Bulla választási ügynökkel. Különb is mit mondhatna, bevallhatná, hogy igen, ő ilyen büdös, de talán a választási ügynök képes lenne rá és a hazafiatlan kéményseprő után őt is a más-világra küldené. Elemérnek egyízben már alkalmá nyílt betekinteni a választási ügynök lakásának előszobájába, fegyverek lógnak ott a falon, harctéri emlékek, kardok, puskák, kézigránatok, üres ágyúgolyó-nüvelyek és egy kis faliszekrényben különböző nagyságú, minőségű és értékű kítüntetések. Tehát Elemér hallgat és a földre süti szemét. „Különb is“, — folytatja a választási ügynök feleségéhez és a cselédhez fordulva: „honnan hozatjátok ti a fűszert?“ A választási ügynök felesége nyomasztóan hallgatt. „Fácántól“, — mondja végül kinosan és kirakja a kosárból az árut. Bulla választási ügynök nem tud hová lenni csodálkozásában. „Fácántól?“ — kiáltja felháborodva. — „hát ti nem tudjátok, hogy kicsoda Fácán? Nem tudjátok, hogy a nyomorult demokratákhoz tartozik és különben is vacak cukrot árul? Hát lehet napjainkban egy demokratától fűszert vásárolni?“ — kiáltja és méltóságteljes arca egy pillanat alatt elsötétül. „Ha valaki megtudja, hogy egy ilyen hazafiatlan fűszerestől vásárolok, mindenki összevissza pletykázza rólam az országot, bele kerülök egy kellemetlen slamasztikába és minden oldalról megindul ellenem a hajsza“, — mondja a választási ügynök és utálattal szemléli Elemért.

„Maga meg be ne tegye többet a lábát ebbe a konyhába“ — kiáltja felháborodva, — „hogy lehet ilyen piszkos emberrel küldeni árut? Kimondott utálat fogja el az embert, ha eféléket lát. Menjen innen és ne büdösítse tele a lakást“, — kiáltja Bulla választási ügynök és utálattal kiteszkolja a kifutófiút a konyhából. Elemér lecsászkal a lépcsőn, visszaviszi az üres zsákokat a fatelepre és szinte kibírhatatlan bűzt terjesztve maga körül belép az üzletbe a csengettyűs ajtón. Amint az ajtón beteszi lábát, mutatójával orrlíkában, mindjárt látja, hogy valami baj van a kréta körül. Mi történhetett, hogy Fácán fűszeres némán

és komor pillantással szemében az üzlet közepén áll, keresztbevetve lábait, jobb kezével egy ruszlishordóra támaszkodva? Talán a választási ügynök kiállt az uccára, beszédet intézett a néphez és megtántorította a vásárlóközönséget Fácán fűszerkereskedő iránt érzett bizalmában. Vagy talán teleordította a házat, vagy egyszerűen leüzent valami kellemetlent a kereskedőnek, mondjuk efélét, hogy politikai változás esetén kicsavarja a nyakát, addig is gondoskodjék róla, hogy ne lássa éppen rózsaszínűnek ezt az életet. Örök rejtély marad, hogy miképpen alakultak a dolgok, a tény az, hogy Fácán fűszeres keresztbevetett lábakkal áll üzlete közepén és nyomasztó lég üli meg a teret.

„Szedje össze a sátorfáját maga, Kahán“, — mondja a fűszeres komoran. „El van állásából bocsátva“. A fűszereskihordó némán hallgat, hátán összekulcsolja két kezét és bámulja a pecsétes padlót. „Az egész környéket fellázította ellenem“, — folytatta Fácán fűszeres, — „egymásután mondanak le a kuncaftok, nem hajlandók nálam vásárolni tovább, ahol a kiszolgáló ilyen gusztustalan.“ — Finom ember a fűszeres, meg kell adni, tapintatosan is tudja közölni gondolatait. — „Azonnal hagyja el az üzletet, szedje a cókmojkját, még csak ne is lássam erre felé többet. Ez egy rendes üzlet, ahol végeredményben ennivalót és fűszert árulunk, itt nem lehet ilyen piszkos az ember“, — mondja és a pult mögé fordul, kikotor a fiókból egy könyvet és utálattal a pultra dobja. — „Itt a könyve“, — teszi még hozzá és kezét piszkos köpenyébe törli. Bagoly mondja a verébnek, hogy nagyfejű, akárki mit is mond, Fácán fűszeres se olyan, mint akit éppen most huztak ki a skatulából. De egyáltalán, hogy jönnek ahhoz a lakók, hogy éppen ők szájaljanak, amikor csak be kell nézni akármelyik konyhába, minden ragad ott a piszoktól, a vevők éppoly koszosak, mint az eladó, miféle hülye tisztálkodási mánia ez megint?

A kihordó fogja a könyvét, szó nélkül bemegy a raktárba, ahol a sarokban ágy, az ágy alatt koffer. Belerakja piszkos holmiját, odaáll a kassza elé és kéri fizetését. Fácán fűszeres szivesebben veszi, ha szíjat hasitanak hátából, mint hogy valaki pénzt kér tőle. De tud valami törvényről, egy ésszerűtlen és gonosz törvényről, amely a munkavállalók jogtalan követeléseit védi, egy törvényről, amely egyébre se való, minthogy keserítse a munkáltatók életét. — „Többet soha a környékre ne jöjjön“, — mondja Fácán fűszeres nehezen palástolt dühvel, — „különben is gondoskodni fogok magáról, hogy ahová megy jelentkezni, megtudják, hogy kicsoda. Különben is ki se kell nyitni a számat, ahová csak beteszi a lábát, megérik magán ezt a kibírhatatlan bűzt“, — teszi még hozzá és ezzel be is zárja a vitát.

A fiatalember kilép az üzletből, kezében kis kofferjével és az uccasarkon még egyszer megáll. Dicsőségesen prosperál a környék, van benne lendület. Táblák jelzik minden valamirevaló ember létezését, akinek létezését nem jelzi cifrára pingált tábla, az talán nem is létezik. Walter szén és fakereskedőnek nincs félelemre oka, az ő létezését tábla jelzi, amelyen kétségbevonhatatlanul rajta áll: Walter fa és szénkereskedő. Fácán fűszeres létezését is jelzi tábla, akárcsak Bulla választási ügynökét. Szükségtelen tehát, hogy közülök egyiknek is fájjon a feje, akinek fejfájására oka van, az Kahán Elemér, akinek létezését egyelőre még nem jelzi semmiféle tábla ezen a világon. A fakereskedő gondterhes ábrázattal nézi az eget, ha tudná, hogy három nap múlva kitavasodik, ha tudná, hogy a következő hét évben le sem esik télen a hó, ha tudná, hogy a következő napokban egy másik könnyelmű fakereskedőnek sikerül vele szemben felütni tanyáját, menten megütné a

guta. Fácán fűszeres egy illatos kihordó fiatalemberről álmodik, kívánsága nemsokára testet is ölt, megjelenik üzletében egy illatos kihordó fiatalember. E fiatalember távozása dicstelen lesz annakidején, arról szó sem lehet, hogy kellemes illatot hagyna maga után. Ami pedig Bulla választási ügynökével majd történik, sok mindenféle disznóságot fognak arról pletykálni az egész országban, a választási ügynök mérhetetlen keserűségére. De mindez távolról sem érinti Olivért, a kis tétűt, aki a fűszereskihordó nadrágján kétségbeesetten kapaszkodva hagyja el a vidéket. A vidék viszont nem öltözik gyászba távozásuk nyomán. Szürke köd ereszkedik le a vidékre. Szürke köd, amely maga után hozza az éjszakát. Olivér fáradtan behunyja szemét és behunyt szemmel halad általa még ismeretlen világok felé.

B O S Z O R K Á N Y P Ö R Ö K

(Német kulturkrónika)

Irta: ERNST BLOCH

Egy zsidó férfi kilenc évvel ezelőtt nem zsidó lányokkal érintkezett. A férfi neve Hirschland, eddig a magdeburgi kereskedelmi iskola vezetője, a lányok szerették. Hirschlandot most, 1935-ben „fajgyalázás” s a talmud ama törvényének követése címén, „mely arra kötelez minden zsidót, hogy az északi fajt magvával megmérgezze”, a huszadik század német jogászai tíz évi fegyházra és élethosszig tartó védőőrizetre ítélték. Olyan ítélet ez, amit jóhiszeműen még teljességgel elfogult emberek is csak akkor hozhatnak, ha egyuttal örültek; olyan ítélet, amihez hasonlót a jelenkor egyetlen állama sem szolgáltat, nem is beszélve a justiciamordról és barbarizmusról. A *Stürmer* című lap az áldozat fényképe alá a következőket írta: „A vádlott — az utolsó szó jogán — raffináltan kétségbevonta a német jóindulatot.”

Streicher jóindulata azután minden kétséget kizáróan fenkölt, ugyanúgy, mint magdeburgi jog-társaié, ám az ilyen és hasonló, egyre szaporodó ítéletek alkalmával egy másik tényezőt is számításba kell venni, nevezetesen a meginduló németországi boszorkánypöröket. Mert mialatt autók futnak, izzólámpák égnek, színházak Mozartot játszanak, s fizikusok Dahlemben valamely atom állapotát a mérhető frekvenciával és spektrál vonalainak intenzitásával írják le, szorosan ezek mellett egy pándémonium mered föl és csattogtatja a fogait. A hirhedt német belső „Schweinehund” egy új stádiumba került: megveszett. Ám csak most zsigereli ki először igazában a múltat a német fasiszta és követi el a modern bűnök mellé, amikre képes, a mult legocsmányabbjait is.

Amit eddig csinált, az megunt előtte. Már nem elégíti ki a zsidóverés, a sutba állítás, a ráköpködés. Már nem elég csalóknak nevezni őket, mert a többiek nagyobb csalók és virulnak. A görbe orr is kevésbé vonz; erősebb ingerrel kell hatni. A náci ez ingert abban találja, hogy egy olyan örület után nyul, aminek a megvetését a nép már rég megtanulta, amit azonban a változott maszkban nem ismer föl. Ha valaki a torony boszorkányáról olvas, úgy szájalom tölti el és borzong a sötét idők felett. Egész másképp hat ugyanez, ha új helyen bukkan föl s többé kevésbé megváltoztatja a nevét.

Könnyű és ijesztő az új vonásoknak a régin utánajárni. A boszor-